

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 330.8:331.556.4(477)

DOI <https://doi.org/10.57125/econp.2024.05.29.03>

Економічні тенденції міграції капіталу та робочої сили України

Калиновський Андрій Олегович

Доцент кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, вул. Степана Бандери, буд.12,
<https://orcid.org/0000-0001-7927-3033>

Зубченко Вікторія Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, економічний факультет; Білоцерківський національний аграрний університет; Соборна площа, 8/1, Біла Церква, Київська обл., 09117,
<https://orcid.org/0000-0002-1292-1726>

Прийнято: 03.04.2024 | Опубліковано: 29.05.2024

***Анотація:** Метою даної статті є визначення основних прогнозних сценаріїв міграції національного капіталу та робочої сили в Україні. Більшість основних прогнозних моделей сформовано та прогнозовано до 2030 року. метод. У дослідженні використано дескриптивні методи, аналітичні методи кількісних показників міграції та фінансування в Україні та методи прогнозування. Прогнози міграції капіталу та робочої сили ґрунтуються на аналітичних звітах експертів Римського клубу, які аналізують економічні та демографічні зміни та прогнозують можливі майбутні наслідки. результат. Основними результатами дослідження вважають неминуче зростання*

трудової міграції та зменшення української робочої сили. на закінчення. Для українців головним трендом найближчих десятиліть є становлення глобальної економічної системи, яка призведе до конкуренції на ринку праці за найкращих працівників і компанії, які їм найбільше підходять. У найближчому майбутньому основою успішних співробітників будуть глобальне мислення та навички.

Ключові слова: *міграція капіталу, трудова міграція, демографічні ресурси, економічні ресурси, глобалізація, економічний розвиток, конкурентоспроможність, ринок праці, кризові явища, інноваційні стратегії, прогнозування, адаптивність, міжнародна мобільність, глобальне мислення.*

Economic Trends in the Migration of Capital and Labor Force of Ukraine

Kalinovskyi Andriy

Associate Professor of the Department of Foreign Economic and Customs Activities, Lviv Polytechnic National University, Lviv, str. Stepan Bandera, building 12, <https://orcid.org/0000-0001-7927-3033>

Zubchenko Viktoriia

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Faculty of Economics, Bila Tserkva National Agrarian University, pl. Soborna, 8/1, Bila Tserkva, Kyiv oblast, Ukraine, 09117, <https://orcid.org/0000-0002-1292-1726>

Abstract: *The aim of this article is to identify the main prognostic scenarios for the migration of national capital and labor force in Ukraine. Most of the main prognostic models have been formed and projected up to 2030. Method. The study utilized descriptive methods, analytical methods for quantitative indicators of migration and financing in Ukraine, and forecasting methods. The forecasts for capital and labor migration are based on analytical reports by experts from the Club*

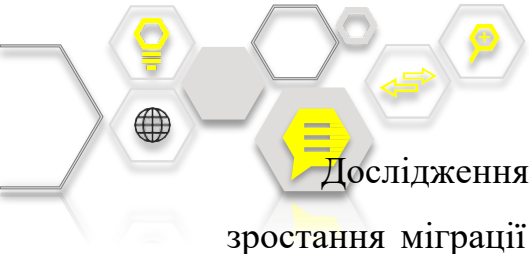

of Rome, who analyze economic and demographic changes and predict possible future consequences. Results. The main results of the study are considered to be the inevitable increase in labor migration and the reduction of the Ukrainian labor force. Conclusion. For Ukrainians, the main trend in the coming decades is the emergence of a global economic system, which will lead to competition in the labor market for the best workers and companies that best suit them. In the near future, the foundation of successful employees will be global thinking and skills.

Keywords: capital migration, labor migration, demographic resources, economic resources, globalization, economic development, competitiveness, labor market, crisis phenomena, innovation strategies, forecasting, adaptability, international mobility, global thinking.

Постановка проблеми Економісти стверджують про значні зміни в економічних і демографічних умовах України за останні десятиліття. Ці показники включають стрімке зростання закордонної трудової міграції та одночасне безуспішне бажання української влади репатріювати своїх громадян. Щодо інвестицій, спостерігалось деяке зростання іноземного капіталу, але війна змінила цю ситуацію. Нас цікавить, які основні прогностичні сценарії розвитку України на найближчі десятиліття і які корективи в ці прогнози внесла війна?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На цьому етапі Україна має економічні та демографічні проблеми, а також війну на великій частині території. До 2021 року в економічному розвитку країни намітилися деякі тенденції, а саме зменшення трудових ресурсів та збільшення трудової міграції, і перспективи на майбутнє не є оптимістичними. Світ постійно змінюється, і Україні потрібно адаптуватися до нових змін і йти в ногу з часом. Як зміниться світова економіка найближчим часом? Як це вплине на українців?

Дослідження спрямоване на визначення основних кількісних показників зростання міграції капіталу та робочої сили в українській державі, а також факторів, які на сьогодні визначають ці процеси.

Метою дослідження є аналіз основних тенденцій соціально-економічного розвитку населення України, встановлення основних факторів, що впливають на зростання трудової міграції в Україні та характеристика основних факторів експорту, отриманого за рахунок фінансових ресурсів держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження, засноване на звітах Римського клубу та Української асоціації Римського клубу, аналізує економічні та демографічні зміни та прогнозує ймовірні майбутні наслідки цих змін. Дослідження також базується на прогнозах Демографічного інституту НАН України та Інституту народонаселення, звітах ООН.

Після того, як росія розпочала війну проти України у 2014 році, українська економіка зазнала значних фінансових втрат, що також призвело до загального погіршення інвестиційного іміджу та виведення корпоративних фінансових активів за межі України. З початку війни основні економічні втрати України перевищили 120 мільярдів доларів США, а втрати корпоративних фінансових активів склали мільярди доларів США. Аналітики прогнозують, що більшість українців за кордоном не повернеться в Україну, більш того, кількість українців за кордоном може значно зрости до 2023 року через возз'єднання родин. Наступним негативним чинником втрати українського демографічного капіталу є те, що значна частина громадян України перебуває під окупацією, а окупаційна влада примусово вивозить українців до російської федерації. Зазначений процес негативно позначається на трудових ресурсах української держави. Дослідники прогнозують, що кількість примусово депортованих до російської федерації громадян України зростатиме, поки не буде окупована вся українська територія. Третім чинником, який впливає на стан трудових ресурсів України, є те, що наразі громадяни України втратили роботу та житло та змушені шукати нову роботу

в інших частинах України. Дослідники прогнозують, що таке скорочення робочої сили, спричинене війною, може призвести до нестачі робочої сили вже у 2042 році, і що для запобігання такій нестачі необхідно впроваджувати політику покращення стандартів праці. Важливим фактором зростання трудової міграції стало зростання безробіття, викликане війною. За даними Національного банку України, з початку війни зросло безробіття [17].

Важливою частиною збільшення державного капіталу України є кошти, які надсилають трудові мігранти. Перед війною це були величезні грошові заробітки для українських емігрантів, які працювали за кордоном. Такі фінансові операції мають як позитивний, так і негативний вплив на економіку України. Серед позитивних ефектів дослідники відзначають те, що фінансові операції добре підтримують родини трудових мігрантів і є одним із основних джерел фінансування для українців. Одним із важливих позитивних аспектів трудової міграції є зростання попиту на професії в Україні та зростання зарплати в Україні на 13%. Одним із негативних факторів, що впливають на економіку України, є оподаткування. Проблема в тому, що хоча трудові мігранти переказують більшу частину своїх грошей в Україну, а українська економіка отримує велику частку податків у бюджет і податок на споживання, трудові мігранти не платять податки безпосередньо державі. Другим негативним фактором трудової міграції є втрата кваліфікації українських працівників, оскільки більшість працівників працюють не за фахом. Дослідники зазначають, що проблема виїзду інтелектуальної еліти не така актуальна, як проблема дискваліфікації українських працівників. Хоча в майбутньому трудова міграція може призвести до нестачі робочої сили [16].

Серед європейських економістів, які зосереджуються на інвестиціях у людський капітал в освіті, рівень державних і приватних інвестицій в освіту є найважливішим чинником зайнятості. Дослідники відзначають, що проблема недостатніх інвестицій є серйозним недоліком вищої освіти в Європі та США. Оскільки це інвестиційне обмеження заважає малозабезпеченим студентам отримати належну освіту, воно впливає на якість ринку праці. Через низький

рівень інвестицій у вищу освіту нові працівники (колишні студенти) стикаються з проблемою недооцінених кар'єрних устремлінь і заробітної плати, причому студенти з низьким доходом стикаються з найсерйознішими проблемами. Для амбітних висококваліфікованих працівників з низьким рівнем доходу недостатньо можливостей для реалізації своїх амбіцій через низьку інвестиційну спроможність [2].

Дослідники Інституту майбутнього України проаналізували ситуацію з політикою розвитку людського капіталу в Україні станом на кінець 2021 року та виявили, що перспективи людського капіталу в нашій країні невтішні. Серед основних проблем, на які вказують експерти, – втрата населення, мобільність робочої сили, низька продуктивність праці та невідповідність вищої освіти потребам часу. Експерти кажуть, що всі ці чинники призведуть до скорочення працездатного населення на 5,5 відсотка протягом наступного десятиліття, що призведе до падіння економічного зростання України не більше ніж на 2,5 відсотка на рік. Якщо порівнювати продуктивність праці українських робітників, то аналітики вважають, що виробіток українських робітників за один рік еквівалентний виробітку німецьких робітників за сімнадцять днів, що є шокуючим показником. Демографи прогнозують, що через десять років народжуваність в Україні знизиться до 250 тисяч на рік. Основними проблемами українського ринку праці є старіння країни та високий рівень безробіття серед молоді, які є ключовими негативними факторами стимулювання української трудової міграції. За даними аналітиків, понад три мільйони українців до війни навчалися та працювали в Польщі й не хотіли знайти роботу на батьківщині. Другою важливою особливістю трудової міграції є більша частка безробітних з вищою освітою.

Згідно з останніми прогнозами розвитку людського капіталу в Україні (які були зроблені до війни і не враховували цей можливий сценарій розвитку подій), очікується зменшення чисельності населення (включаючи зменшення працездатного населення України). . Якщо вірити даним Інституту демографії НАН України, то у 2030 році чисельність працездатного населення

зменшиться з 28 до 26 тис., а навантаження на працездатне населення буде значно вищим, ніж у 2020 році (очікується збільшення більш ніж на 10%).

Під час криз та економічних потрясінь різні сектори економіки реагують на кризу по-різному: одні адаптуються швидше, інші потребують більше часу для відновлення. Яскравим прикладом такого шоку є пандемія коронавірусу. Нинішня ситуація в Україні перевищує навіть пандемію коронавірусу. Працівники галузей економіки, які найбільше постраждали від економічного шоку, будуть змушені повернутися до навчання та перепідготовки за іншими професіями, що призведе до значних витрат на навчання або додаткових витрат на навчання. Самі компанії довго адаптуватимуться до кризи, а також будуть змушені змінювати галузь і скорочувати виробництво та кількість працівників. Економісти прогнозують, що під час економічної стабільності можливостей для отримання додаткової освіти буде більше, а витрати на перенавчання працівників новим професіям зменшаться, але під час економічних потрясінь, з низькими зарплатами та високим рівнем безробіття, труднощі з поверненням до освіти будуть можливості зменшаться. Ці характеристики економіки є характеристиками секторів, які найбільше постраждали від економічної/соціальної кризи та потребують довгострокового відновлення. Серед основних перспектив швидкого відновлення економіки після кризи, виходячи з впливу пандемії коронавірусу на економічну стагнацію, дослідники пропонують різні варіанти відновлення навчання працівників, які втратили роботу через економічну кризу, а саме: запровадження спрощені процедури вступу/оновлення Під час підготовки безробітних до нової кар'єри країни повинні впроваджувати політику, спрямовану на заохочення абітурієнтів до отримання середньої освіти шляхом покращення їхніх перспектив на нові робочі місця. Дослідники кажуть, що держава має підтримувати людей, які втратили роботу через кризу, фінансуючи їх власну освіту для пошуку нової роботи [3].

Дослідники Інституту майбутнього України проаналізували ситуацію з політикою розвитку людського капіталу в Україні станом на кінець 2021 року

та виявили невтішні перспективи у сфері людського капіталу в нашій країні. Серед основних проблем, на які вказують експерти, – втрата населення, мобільність робочої сили, низька продуктивність праці та невідповідність вищої освіти сучасним вимогам. Експерти кажуть, що ці чинники призведуть до скорочення кількості працюючих на 5,5% у наступне десятиліття, що призведе до падіння економічного зростання України не більше ніж на 2,5% на рік. Порівнюючи продуктивність праці українських працівників, аналітики зазначали, що обсяг виробництва українських робітників за один рік еквівалентний обсягу виробництва німецьких робітників за сімнадцять днів, що є шокуючим показником. Демографи прогнозують, що через десять років народжуваність в Україні знизиться до 250 тисяч на рік. Основними проблемами ринку праці є старіння населення та високий рівень безробіття серед молоді, які є ключовими негативними факторами стимулювання трудової міграції в Україні. Аналітики кажуть, що понад 3 мільйони українців до війни навчалися та працювали в Польщі, не маючи наміру працевлаштовуватися на батьківщині. Другою важливою особливістю трудової міграції є більша частка безробітних з вищою освітою.

Згідно з останніми прогнозами розвитку людського капіталу в Україні, які були зроблені до початку війни і не передбачали цього, очікується, що загальна чисельність населення, включаючи працездатне, зменшиться. За даними Інституту демографічних досліджень НАН України, до 2030 року чисельність населення працездатного віку зменшиться з 28 тис. до 26 тис., а навантаження на працездатне населення порівняно з 2020 роком суттєво зросте (приріст перевищує очікуваний 10%).

Під час криз та економічних потрясінь різні сектори економіки реагують на кризу по-різному: одні адаптуються швидше, інші потребують більше часу для відновлення. Живий приклад такого шоку – пандемія коронавірусу. Нинішня ситуація в Україні перевищує навіть пандемію коронавірусу. Працівники галузей економіки, які найбільше постраждали від економічного шоку, будуть змушені повернутися до навчання та перепідготовки за іншими

професіями, що призведе до значних витрат на навчання або додаткових витрат на навчання. Самі компанії довго адаптуватимуться до кризи, а також будуть змушені змінювати галузь і скорочувати виробництво та кількість працівників. Економісти прогнозують, що під час економічної стабільності можливостей для отримання додаткової освіти буде більше, а витрати на перенавчання працівників новим професіям зменшаться, але під час економічних потрясінь, з низькими зарплатами та високим рівнем безробіття, труднощі з поверненням до освіти будуть можливості зменшаться. Ці характеристики економіки є характеристиками секторів, які найбільше постраждали від економічної/соціальної кризи та потребують довгострокового відновлення. Серед основних перспектив швидкого відновлення економіки після кризи, виходячи з впливу пандемії коронавірусу на економічну стагнацію, дослідники пропонують різні варіанти відновлення навчання працівників, які втратили роботу через економічну кризу, а саме: запровадження спрощені процедури вступу/оновлення Під час навчання безробітних новій кар'єрі країни повинні впроваджувати політику, спрямовану на заохочення заявників до отримання другої освіти шляхом покращення їхніх перспектив нового працевлаштування. Дослідники кажуть, що держава має підтримувати людей, які втратили роботу через кризу, фінансуючи їх власну освіту для пошуку нової роботи [3].

Серед ключових тенденцій, що впливатимуть на зайнятість робочої сили протягом наступних трьох десятиліть, дослідники виділяють наступне: Поширення глобальних тенденцій на ринках праці вимагатиме глобального підходу (включаючи глобальне мислення та підготовку) для майбутніх працівників. Конкурентоспроможні професіонали на ринку праці, які будуть не тільки конкурувати з співвітчизниками за вакансії, а й намагатися знайти роботу в інших країнах або міжнародних компаніях. Другою важливою тенденцією в найближчі десятиліття є зростання частки робочої сили з країн Азії (відповідно до демографічних даних, до середини двадцять першого століття понад 30 відсотків світової робочої сили буде походити з двох країн:

Китаю та Індії, що вплине на зайнятість працівників в інших країнах і призведе до конкуренції продуктивності); третій рівень ринку праці Трьома трендами буде формування висококонкурентного глобального ринку праці, де компанії конкуруватимуть за кращих випускників навчальних закладів; четвертим трендом на ринку праці є зміна системи освіти, яка почне відповідати чи наздоганяти ринок праці, Це призведе до нових цілей – формування глобальних можливостей, глобального мислення, навичок і можливостей; наступною тенденцією стане формування глобального ринку праці, який замінить регіональні ринки. Оскільки глобальний ринок праці формується, підприємства та вищі навчальні заклади звертатимуться до міжнародних програм, включаючи навчання, стажування та практику для студентів з різних країн [8].

Рівень працевлаштування випускників навчальних закладів у різних країнах відповідає якості освіти в цій країні, чим вищий рівень якості знань, який забезпечує освіта в певній країні, тим вищий рівень працевлаштування випускників, і навпаки. Наприклад, рівень безробіття серед випускників у високоосвічених країнах, таких як Великобританія, становить 5,2%, тоді як в Індії рівень безробіття серед випускників університетів становить 47% [8].

Експерти Центру міграційних досліджень оцінили міграційний процес у Європі до 2030 року. Як зазначають дослідники, історія міграції показує, що широкомасштабні міграційні процеси часто відбуваються внаслідок одноразових, важкопрогнозованих подій (значних економічних і політичних змін). Методологія таких досліджень базується на трьох методах прогнозування, а саме: прогнозування майбутніх міграційних процесів, прогнозування найбільш вірогідних сценаріїв міграційних процесів та системи раннього попередження міграційних процесів. Прогнозування майбутніх тенденцій імміграційного процесу ґрунтується на минулих кількісних даних, демографії та історії імміграційного процесу. Дослідники намагаються співвіднести фактори, що впливають на процес імміграції, з факторами робочої сили та, враховуючи подібність факторів впливу, передбачити

майбутні тенденції. Створення сценаріїв вимагає менше методів і більше уяви з боку дослідника. Що стосується системи раннього попередження імміграції, то вона базується на мережі індикаторів імміграційного потоку, яка фіксує кількість людей, які перетинають кордон, встановлює певний поріг кількості людей і встановлює систему раннього попередження на основі цих даних. У прогнозах робочих процесів імміграції до 2030 року більшість експертів вважають, що імміграція висококваліфікованих працівників з Європи зросте на 20-40% [1]. Економічні та політичні чинники є основними рушійними силами міграції в Європі [5]. Серед основних тенденцій міграційного процесу в 21 столітті дослідники перераховують зміну клімату як фактор, що впливає на міграційний процес та впливає на економічні та політичні процеси. Останніми роками експерти з'ясували, що місця екологічних катастроф - це і найбільші міграційні процеси. Експерти кажуть, що місця з екологічною напругою призводять до напруги серед населення, що призводить до політичної напруги в регіоні. Як ці висновки стосуються України? Одним із особливих районів екологічної напруги є Донбас, який у 2014 році став зоною політичної напруги/воєнного конфлікту [6]. Демографи виділяють п'ять основних факторів, які впливають на міграційний процес в Європі, а саме економічні фактори (низький рівень життя всередині країни, низька заробітна плата, відсутність достатньої кількості можливостей працевлаштування), екологічні фактори (зміна клімату, виникнення екологічних катастроф, забруднення), Соціальні фактори (зникнення робітничих міст, перенаселення промислових центрів і збільшення міських поселень), демографічні фактори (зростання чисельності населення та невідповідність зайнятості, житлові проблеми), політичні фактори (відсутність можливостей працевлаштування, відсутність житла та інші фактори) [14].

У Польщі проживає найбільше українських трудових мігрантів. Більшість іммігрантів до Республіки Польща походять із сусідніх країн Східної Європи, як правило, це трудові мігранти та іммігранти з метою навчання, але останніми роками імміграційні процеси в Польщі змінили

тенденцію змішуватися з поляками (такими як українці) з більш віддалених країн або білорусами). мало актуальності. Польські дослідники виявили, що міграційні процеси вздовж східного кордону Польщі за останні роки значно змінилися. Основною причиною міграції в Україну між 1994 і 2019 роками був економічний фактор міграції, але з 2014 року процес міграції з України почав впливати на формування нового геополітичного ландшафту всередині України. Основними факторами міграційного процесу в Україні є економічні та політичні (безпека). Дослідники визначили/висловили гіпотезу, що в разі позитивних змін в українській економіці, економічних реформ рівень трудової міграції може знизитися в найближчі десять років, а також може зменшитися рівень академічної імміграції, залежно від рівня освіти в У разі реформування системи освіти частка українських студентів також може зменшитися. Дослідники визначили, що основною причиною зростання української імміграції до Польщі може бути посилення конфлікту на Донбасі [7]. Загалом, посилення військових конфліктів та їх виникнення є однією з головних обставин, що активізують робітничий рух і рухи загалом у сучасному світі. Саме військовий конфлікт призвів до скорочення економічної активності в регіоні та втрати значної частини робочих місць, тобто засобів до існування, громадянами. Військовий конфлікт в Україні також призвів до того, що велика кількість працівників втратила роботу.

Важливим фактором, що впливає на відтік трудових ресурсів, є економічна політика держави. Наприклад, щоб зменшити трудову міграцію з Австралії, австралійський уряд сформулював політику щодо створення нових робочих місць, залучення іноземних інвестицій та підтримки іноземних іммігрантів до країни, з особливим наголосом на залученні висококваліфікованих працівників [11].

Віденський інститут демографічних досліджень опублікував дослідження міграції та передбачив, що трудова міграція досягне піку в 2045 році та поступово знизиться протягом наступного десятиліття [15]

Співробітники Української асоціації Римського клубу опублікували прогнози щодо майбутнього української економіки та дійшли висновку, що українська економіка та інвестиції постраждають від епідемії в найближчі десять років. Це може призвести до зниження економічної активності бізнесу. Збільшення надходжень інвестицій в українську економіку може відбутися за рахунок імпортозаміщення вітчизняної продукції, що водночас могло б вирішити проблему трудової міграції українців [13].

Експерти Римського клубу вважають, що економічні успіхи України, рівень інвестицій та трудова міграція також вплинуть на енергетичну незалежність країни. Її економічний успіх залежатиме від того, наскільки ефективно вона використовує власні енергетичні ресурси та наскільки вона залежить від енергоресурсів інших країн. Державна інвестиційна політика також вплине на подальші надходження інвестицій. Для успішного економічного зростання уряди повинні зменшити свою залежність від іноземного капіталу [10].

Голова Української асоціації Римського клубу дав оцінку змінам в українській економіці у 2020 році та, за його оцінками, щодо виходу з економічної кризи, спричиненої новою епідемією корони, епідемія вплинула на понад 81% можливостей працевлаштування у світі, а українська економіка Немає трансцендентності, це виняток. Зазначається, що чи зможе економіка нашої країни повернутися на вищий рівень, залежить від зовнішніх факторів. Оскільки наша економіка сильно залежить від експорту та імпорту (експорт становить 45% ВВП, а імпорт – 54%). Тому майбутнє фінансове зростання залежатиме від рівня імпорту та експорту нашої країни. Крім того, рівень грошових переказів від українських гастарбайтерів також залежатиме від контексту (кількість гастарбайтерів в Україні перевищила 4 мільйони у 2019 році, надсилаючи своїм родинам \$12-14 мільярдів щорічно) [13].

Стратегічні економічні перспективи України та планування конкретних прагматичних показників слід розглядати крізь призму соціокультурних реалій нашого суспільства. У періоди історичної нестабільності соціально-

економічний розвиток характеризується стабільністю та динамікою. У цьому випадку такі проблеми, як міграція капіталу та робочої сили, призвели до протиріч і неузгодженості як на макро-, так і на мікрорівнях національної економіки.

Іншим актуальним для науково-економічного дискурсу питанням є стан міграції фінансових і трудових ресурсів з української економіки (рис. 1). Питання елементів економічної міграції з України.

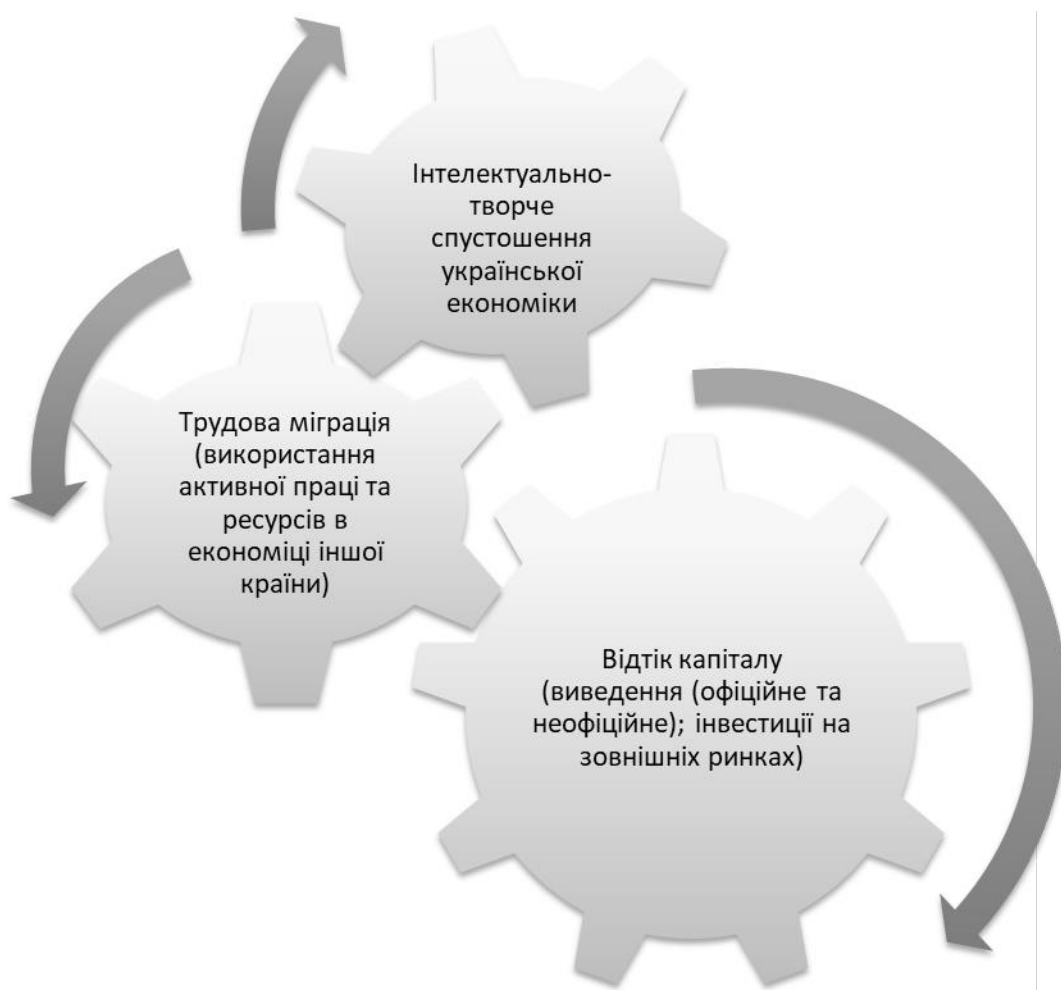

Рис. 1. Питання елементів економічної міграції з України

Джерело: власна розробка автора

Як правило, процес економічної міграції всебічно розглядається в науково-економічному дискурсі. Тобто відтік капіталу супроводжується впливом людських ресурсів і робочої сили. Ці речі взаємопов'язані, втеча капіталу призводить до недофінансування внутрішньої робочої сили, що запускає механізми трудової міграції. Водночас відсутність належного

фінансування та інвестицій порушує основні економічні принципи економічного розвитку.

Національна економіка, особливо високоінтелектуальні та високотехнологічні кластери, не має умов для розвитку. Технічний, інтелектуальний потенціал і творча частина можливі лише за наявності достатніх фінансових і людських ресурсів. Основною характеристикою трудової мобільності є відтік високоінтелектуальних, творчих і високотехнічних талантів.

Україна вже давно стикається з соціально-економічними труднощами, які загострилися в останні роки. Ця реальність може призвести до відпливу ключових показників високопродуктивної праці, які часто визначають потенціал і майбутнє всієї економічної системи. Результатом цих процесів може стати повна переорієнтація економічної діяльності від суто сировинної моделі.

Така зміна економічних перспектив позбавляє країну економічної життєздатності та перспектив розвитку. Наступним кроком може стати потенційна трудова міграція, яка за певний період часу досягне критичних рівнів, одразу перетворивши національну економіку на економіку з низьким рівнем життя.

Темою дискусії залишається проблема інтеграції українського капіталу та трудових ресурсів в інші країни. З одного боку, відтік капіталу та кадрів є негативними економічними процесами. Однак необхідно розрізняти дві форми цієї економічної реальності (рис. 2).

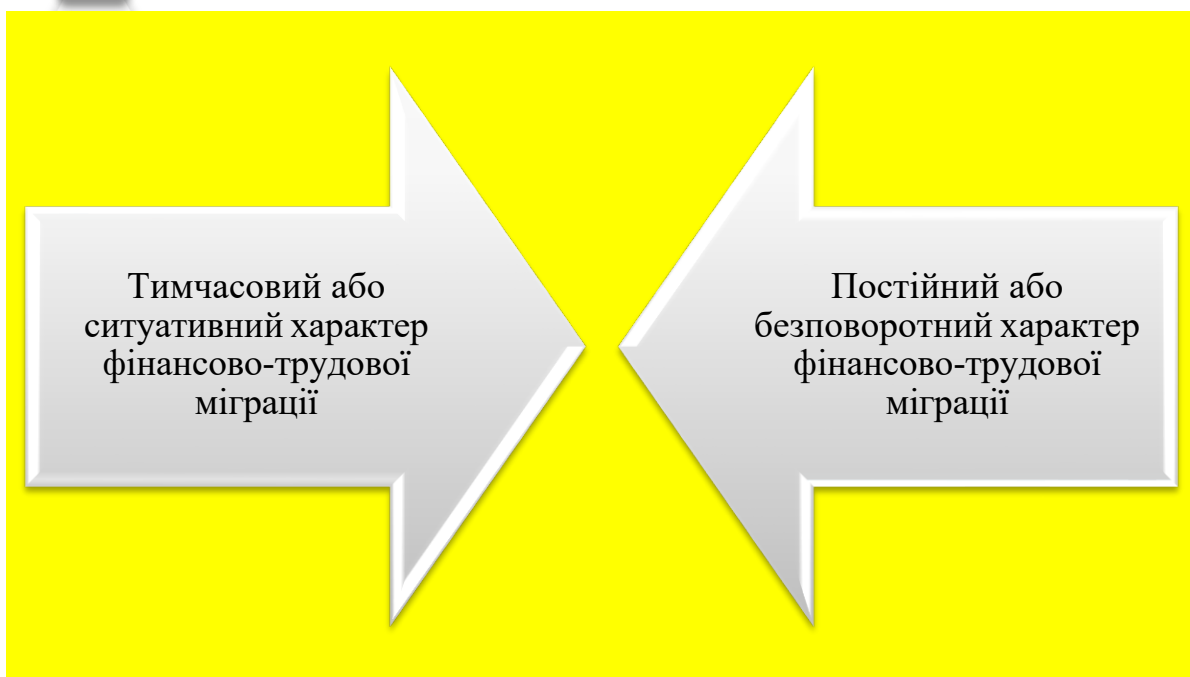

Рис. 1. Форми цієї економічної реальності

Джерело: власна розробка автора

Прогнозування коротко- та довгострокових економічних умов України залежить від соціокультурних факторів. Якщо умови, що призводять до відтоку капіталу та міграції робочої сили, збережуться або погіршаться, частка тимчасової чи ситуативної складової швидко зростатиме, маючи таким чином значний вплив на розвиток національної економіки. У разі стабілізації внутрішньої ситуації в країні та проведення відповідних реформ в економічній сфері тимчасова чи тимчасова частина відтоку ресурсів отримає всі умови для повернення в економічний простір України. Це сприятиме активізації економічної системи та формуванню нової моделі економічного розвитку України.

Висновки. Основними прогнозами для України найближчим часом буде збільшення трудової міграції та зменшення робочої сили. Експерти прогнозують, що працездатне населення України скоротиться на 10%, а навантаження на працездатне населення зросте. Основною тенденцією останнього часу є збільшення трудової міграції та кількості українських

студентів, які навчаються та працевлаштовуються за кордоном. Ключовим фактором успіху України у підвищенні продуктивності економіки стала фінансова підтримка розвитку її інфраструктури з боку міжнародних партнерів. Основними тенденціями, які будуть вирішальними в найближчі десятиліття, будуть реформування освіти відповідно до вимог нової ери, створення глобального ринку праці та міжнародних компаній, а також розвиток нових можливостей, таких як глобальне мислення, глобалізація, навички та компетенції.

Список використаних джерел

1. Acostamadiedo E., Dag Tjaden J. Forecasting the future of migration. URL: <https://www.migrationdataportal.org/blog/forecasting-future-migration-many-approaches-one-commonality-uncertainty> (date of access: 13.01.2024).
2. Balmaceda F. A failure of the market for college education and on-the-job human capital. *Economics of Education Review*. 2021. Vol. 84. P. 102165. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0272775721000844> (date of access: 13.01.2024).
3. Black R. The effect of environmental change on human migration. *Global Environmental Change*. 2011. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.10.001> (date of access: 13.01.2024).
4. Cottiera F., Salehyanb I. Climate variability and irregular migration to the European Union. *Global Environmental Change*. 2021. Vol. 69. P. 102275. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2021.102275> (date of access: 13.01.2024).
5. de Haas H. Mediterranean migration futures: Patterns, drivers and scenarios. *Global Environmental Change*. 2011. Vol. 21, Supplement 1. P. S59-S69. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.09.003> (date of access: 13.01.2024).
6. Hugo G. Future demographic change and its interactions with migration and climate change. *Global Environmental Change*. 2011. Vol. 21, Supplement 1. P.

S21-S33. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.09.008> (date of access: 13.01.2024).

7. Komornicki T., Wiśniewski R. The role of Poland's eastern border in global migration systems. *EUROPA XXI*. 2021. Vol. 40. P. 83-98. URL: <https://doi.org/10.7163/Eu21.2021.40.7> (date of access: 13.01.2024).

8. Minocha S., Hristov D., Leahy-Harland S. Developing a future-ready global workforce: A case study from a leading UK university. *The International Journal of Management Education*. July 2018. Vol. 16, Issue 2. P. 245-255. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1472811717304287> (date of access: 13.01.2024).

9. Raleigh C. The search for safety: The effects of conflict, poverty and ecological influences on migration in the developing world. *Global Environmental Change*. 2011. Vol. 21, Supplement 1. P. S82-S93. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.08.008> (date of access: 13.01.2024).

10. Rasulov, R. Automation of logistics processes in direct trade between producers and the restaurant sector. *Law, Business and Sustainability Herald*, 2022. 2(4), 62–77. URL: <https://www.lbsherald.org/index.php/journal/article/view/69> (date of access: 13.01.2024).

11. Wijkman A., Skonberg K. The circular economy and societal benefits. Clear winners for jobs and climate in a renewable energy and resource-efficient economy. Research report demanded by the Club of Rome and supported by the MAVA Foundation. 2019. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2017/08/The-Circular-Economy-CoR-UA-2.pdf> (date of access: 13.01.2024).

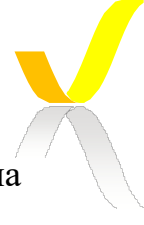
12. Zanderab K., Wilsonc T., Garnettd S. Understanding the role of natural hazards in internal labour mobility in Australia. *Weather and Climate Extremes*. 2020. Vol. 29. P. 100261. URL: <https://doi.org/10.1016/j.wace.2020.100261> (date of access: 13.01.2024).

13. Важливість розвитку людського капіталу в сучасному світі. Якою має

S21-S33. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.09.008> (date of access: 13.01.2024).

7. Komornicki T., Wiśniewski R. The role of Poland's eastern border in global
бути стратегія України. Український Інститут Майбутнього. 2021. URL:
[https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-
suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/](https://uifuture.org/publications/vazhlyvist-rozvytku-lyudskogo-kapitalu-u-suchasnomu-sviti-yakoyu-maye-buty-strategiya-ukrayiny/) (дата звернення:
13.01.2024).

-
-
13. Галасюк В. Економіка України: пандемія COVID-19, нова економічна реальність, рекомендації. Дослідження для фонду Ханс-Зайделя. 2019. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/wp-content/uploads/2020/04/Doslidzhennya-Fond-Zajdelya.pdf> (дата звернення: 13.01.2024).
 14. Галасюк В. Про виклики і можливості 2021 року. Асоціація Клубу Рима. 2020. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/v-galasyuk-pro-vikliki-i-mozhливosti-2021/> (дата звернення: 13.01.2024).
 15. Майбутні тренди міграції. Портал даних про міграцію. 2020. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/future-migration-trends> (дата звернення: 13.01.2024).
 16. П'єнковський Є. Вплив трудової міграції на економіку України. *VoxUkraine*. 2021. URL: <https://voxukraine.org/vpliv-trudovoyi-migratsiyi-na-ukrayinsku-ekonomiku/> (дата звернення: 13.01.2024).
 17. Українська економіка може здивувати світ, якщо... Українська асоціація Клубу Рима. 2020. URL: <http://www.clubofrome.org.ua/ukrayinska-ekonomika-mozhe-zdivuvati-svit-yakshho/> (дата звернення: 13.01.2024).